

Собакарь А.О.,
д.ю.н., професор, завідувач кафедри
тактико-спеціальної підготовки ДДУВС

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСКИХ КАДРІВ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВОЮ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ

У сучасних умовах одним з головних напрямків розвитку системи МВС України є орієнтація на підготовку висококваліфікованого персоналу, що відповідатиме вимогам нових соціальних умов суспільного розвитку та передовим світовим стандартам.

Не секрет, що успішне виконання поліцейськими підрозділами оперативно-службових та службово-бойових завдань прямо залежить від професійної підготовленості їх працівників. З іншого боку, відсутність у поліцейського професійно-психологічної готовності до дій у напружених, екстремальних ситуаціях негативно впливає на виконання службових завдань, стає причиною помилок, що можуть мати негативні наслідки, якими є, на жаль, численні факти загибелі, поранень або травмування особового складу поліцейських підрозділів. І це не випадково, адже їх повсякденна оперативно-службова діяльність, спрямована на забезпечення особистої безпеки громадян, захист їхніх прав і свобод, законних інтересів, забезпечення громадської безпеки та охорону громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, виявлення, запобігання і припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, участь у проведенні заходів, спрямованих на розшук і затримання осіб, які підозрюються в скоєнні кримінальних правопорушень, озброєних та інших злочинців, які становлять суспільну небезпеку, звільнення заручників, припинення діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій на території України, а також заходів, пов'язаних із припиненням терористичної діяльності, проведення самостійно або разом зі службами, підрозділами органів внутрішніх справ, Національною гвардією України, центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону і населенням профілактичних заходів з метою запобігання правопорушенням та їх припинення, ужиття заходів для ліквідації наслідків аварій, пожеж, катастроф, стихійних лих та інших надзвичайних подій, рятування людей і надання їм допомоги тощо [1].

Спроможність сьогодні працівників поліцейських підрозділів успішно виконувати покладені на них оперативно-службові та службово-бойові завдання прямо залежить від багатьох факторів, таких як якість підготовки

особового складу, чітке і тактично грамотне управління силами та засобами, налагоджена система всебічної взаємодії між підрозділами та багатьох інших. Кожен із цих факторів, безперечно, має своє місце в процесі організації несення служби та впливає на якість виконання поліцейськими службових обов'язків, але, насамперед слід звернути увагу на якість професійної підготовки поліцейських підрозділів.

На жаль, на відміну від зарубіжної практики існуюча в Україні модель професійної підготовки поліцейських за багатьма критеріями не відповідає зростаючим потребам суспільства та загально визнаним міжнародним демократичним стандартам у цій сфері. Послабляє до того ж невисокий рівень цієї моделі відтік досвідчених кадрів із системи МВС, деформація та «розмивання» її професійного ядра, фахова та психологічна неготовність значної частини керівного складу поліції до глибокого реформування системи, низький рівень інформатизації, недостатнє наукове забезпечення реформаційних процесів як наслідок недооцінки, а нерідко й прямого ігнорування досягнень науки, дефіцит практичних рекомендацій щодо використання такого досвіду в професійній діяльності поліцейських кадрів України.

Відаючи належне реформаційним змінам у МВС України, система професійної підготовки поліцейських підрозділів, зокрема особливого призначення, потребує вдосконалення. Для того, щоб так звана «реформа міліції-поліції» не стала надалі черговим «косметичним ремонтом» з подальшим посиленням централізації та бюрократизації, віддаленням поліцейських підрозділів від суспільства, схильною переважно політичним і кон'юнктурним трансформаціям, а не об'єктивним потребам суспільства, необхідно, щоб ці процеси базувалися на науково-обґрунтованій концепції, яку слід розглядати не тільки як концептуальну основу відомчого планування структурного реформування підрозділів «міліції» в «поліцію» та підготовки проектів нормативно-правових актів, але і як певну державно-правову категорію.

Таким чином, нинішня система професійної підготовки поліцейських кадрів стикається з великою кількістю проблем, що вимагають свого вирішення, а саме: занадто велика різниця між теорією і практикою в реальних підрозділах; слабе нормативно-правове та матеріально-технічне забезпечення діяльності сил охорони правопорядку; низький рівень відпрацювання комунікативних навичок і методів роботи з громадськістю тощо. За таких умов рівень професійної підготовки поліцейських визначається гнучким оперативно-тактичним мисленням, вмінням ефективно навчати та виховувати підлеглих, підготовленістю використовувати бойові можливості озброєння, прагненням досягти швидкості під час організації і виконання оперативно-службових та службово-бойових задач в особливих умовах тощо.

Надзвичайно важливим питанням, що негативно впливає на професійну складову поліцейської підготовки до дій в типових та екстремальних ситуаціях, є стан соціального забезпечення поліцейських. При цьому означена проблема була і залишається актуальною майже з витоків формування полі-

ційного відомства. Як приклад, свого часу Київський губернатор у своєму звіті про стан губернії за 1875 р. зазначав, що «найважливішою перепоною в діяльності поліції є нестача підготовлених і освічених осіб. Тому з причин поганого фінансування та важких умов праці не тільки люди з вищою, але й з середньою освітою рідко обирають для своєї служби поліцію, а віддають перевагу службі в інших відомствах, де утримання більше й заняття не такі обтяжливі» [2, с. 49].

Таким чином, значення професійної підготовки поліцейських полягає у створенні висококваліфікованого кадрового корпусу, здатного вирішувати складні завдання правоохоронної системи, а її удосконалення вбачається за рахунок:

- прийняття необхідного пакету підзаконних нормативно-правових актів, адже очевидно, що Закон України «Про Національну поліцію» не в змозі врегулювати виключно всі питання організації та діяльності поліцейського відомства;

- інтеграції професійної поліцейської підготовки у світову систему поліцейської освіти за допомогою: активної участі у створенні міжнародних центрів поліцейської освіти; розробки і реалізації програми двостороннього співробітництва в цій галузі; розвитку прямих зв'язків навчальних закладів із зарубіжними партнерами;

- запровадження безперервної, ступеневої та багаторівневої професійної поліцейської підготовки, зменшення при цьому до мінімуму не фахових дисциплін;

- розробки та впровадження стандартів професійного навчання поліцейських, створення єдиних програм післядипломної освіти, розроблення типових програм навчальних дисциплін тощо;

- визначення типових критеріїв ефективності поліцейської діяльності, в тому числі підрозділів поліції особливого призначення;

- надання підготовці фахівців для органів поліції тренінгового характеру і приділення більше уваги практичним методам навчання, таким формам, як моделювання ситуацій, реальні життєві ситуації, вирішення моральних дилем та ін.

- комплексності відпрацювання складових елементів професійної підготовки (загальної фізпідготовки, вогневої, правової, тактичної, медичної та психологічної підготовки) тощо.